

KAŽIPOT

mesečnik slovenske skupnosti

številka

19

oktober,
2006.

letnik II

ISSN 1845-5034

Bazovica, ti predragi si naš dom,
roke slovenske pridne so te dale,
spomin na tebe vedno nosil bom,
ponos kvarnerske lepe si obale.

Slavko Arbitar; «Bazovica»



KAŽIPOT

Mesečnik slovenske skupnosti
na Reki in v PGŽ

Ureja uredniški odbor:

Milan Grlica, Marjana Mirković, Darko Mohar,
Vitimir Vitaz
Podpinjol 43, 51000 Reka, Hrvaška
tel.: 324 321, 215 406, faks: 334- 977

Glavna urednica: Marjana Mirković
(priprava, prevodi in oprema besedil)
tel.: 091 593 6086
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr

Lektorica
Darka Tepina Podgoršek

Izdajatelji:
Slovenski dom KPD Bazovica,
bazovica@bazovica.hr
Svet slovenske narodne manjšine Reke
Svet slovenske narodne manjšine PGŽ
vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr

ISSN 1845-503

Oblikovanje:
Branko Lenić

Tisk: Tiskara «Sušak»

Prelom in tehnično urejanje:
Ri-TaCom, Reka

Mesečnik finančno podpirajo:
Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu
Mesto Reka
Primorsko-goranska županija

Naklada: 500 izvodov

Naslovnica: Folklorna skupina Emona na reškem
Korzu, foto: arhiv KPD Bazovica
Karikatura:Bojan Grlica

SLOVENSKI DOM KPD «BAZOVICA» tajništvo, knjižnica in klubski prostori

torek in četrtek :
10.00 – 12. 00 in 18.00 – 20.00
tel.: 215 406, fax: 334 977
tel.: + 385 51 324 321, 215 406

MePZ – vaje ponedeljek:
18.00 – 21.00

Dramska skupina - sreda, po dogovoru
Folklorno-plesna skupina
torek in četrtek: 19.00 – 21.00

Dop. pouk slovenskega jezika in kulture
predvidoma ponedeljek, torek in sreda:
18.00 – 21.00

Planinska skupina - torek:
20.00 – 21.30

Svet slovenske narodne manjšine Reke
četrtek: 10.00 – 12.00

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ
sreda: 10.00 – 12.00
vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr

Hišnica: Marija Darapi, tel.: 337 000
Gostinska ponudba:
Buffet Saratea, tel.: 331 079

Kažipot oktober 2006, št. 19,
letnik II

Kazalo:

- 3..... Obvestila
- 4..... Pismo
- 4..... Namesto pogovora
- 8..... Dogodki september
- 32... Napoved oktober
- 38... Novo na knjižnih policah
- 38... Nespregledano
- 39... Aktualno
- 43... Zanimivosti
- 44... Iz slovenske dediščine

EGON: TA LJUBOSUMNI



Priprave na 60. obletnico društva

Še vedno vabimo vse, ki imajo stare dokumente, fotografije, oglase ali izrezke iz časopisov, ki pričajo o navzočnosti slovenske skupnosti na Reki ali dejavnosti našega društva, da nam jih odstopijo na vpogled. Želeli bi izpopolniti dokumentacijo za arhivsko zbirko in jo predstaviti ob jubileju.

Iz arhiva:



Folklorna skupina na nastopu v Stopercah (1978)
Milan prvi levo zgoraj še navdušno pleše

OBVESTILO

Mladinska skupina KPD Bazovica, ki jo vodi Damijan Pipan, je po prvem aktivnem letu zadovoljna: pripravili so več izletov, predavanj, tečaj fotografije in razstavi. Sestanki se bodo nadaljevali vsako drugo in četrto soboto v mesecu, na dnevnem redu pa bodo med drugim naslednje teme: organizacija skupine pohodnikov, izdelava emblema, priprava spletne strani na naslovu www.bazovica.hr/mladinci in dogovor o izletih. Prvi bo 29. oktobra, cilj pa je izvir Rječine; novembra je v načrtu obisk Slovenije. Vsi zainteresirani lahko pišejo na naslov elektronske pošte mladinci@bazovica.hr ali za informacije pokličejo Tanjo Fučak na telefonsko številko 095 82 07 897.

PISMO

Predsednica SKD Istra iz Pulja Klaudija Velimirović je po srečanju slovenskih društev na Hrvaškem 30. septembra na Reki poslala prijazno pismo:

Kot da društva med seboj tekmujejo, so srečanja slovenskih društev na Hrvaškem vsako leto boljša. Letos je Bazovica dosegla organizacijsko raven, ki jo bo težko ponoviti.

Vnaprej poslana pisna obvestila društvom o poteku dneva skupaj z natančnimi navodili, kako in kje se bomo srečali z našimi vodniki, so dokaz, da so se na Reki temeljitopripravili. Zavidamo jim dejstvo, da se je v organizacijo sprejema vključilo kar nekaj mladih, kar govori o tem, da so v Bazovici aktivni tudi mladi.

Tisti, ki so prvič obiskali društvene prostore Bazovice, so bili navdušeni nad razmerami, ki jih ima društvo. Posebej naj omenim zunanji prostor za druženja. Vse pohvale za lepo negovan okrasni vrt in skrbno vzdrževane in lepo okrašene društvene prostore.

SLOVENSKI DOM je ime, ki ga imajo lahko s ponosom in zasluženostjo izpisane na poslopju.

V soncu okopan Trsat in Reka pod njim ter pozneje Opatija so se nam prikazali z vso svojo bogato vsebino. Ob strokovnem vodstvu smo si ogledali cerkev Matere Božje Trsatske, samostan Franjevcov in Trsatski grad, od koder je poglede slepila modrina Kvarnerskega zaliva. Na reškem Korzu pa še priboljšek – prisostvovali smo Etno smotri vseh narodnih manjšin mesta Reke. Imeli smo priložnost pozdraviti nastop gostujoče folklorne skupine Emona iz Slovenije, ki nas je pozneje razveselila tudi v večernem delu programa v Kristalni dvorani hotela Kvarner v Opatiji.

Njihovemu nastopu je sledilo skupno petje zborov društev iz Bazovice, Zagreba, Splita in Šibenika. Nekateri pesmi, ki so jih zapeli, so znane tudi nam, članom pevske skupine iz puljskega društva. Lahko prisežem, da smo pri tistih pesmih kar vidno dvignili ušesa, da bi boljše slišali, saj imajo nekateri zbori spoštljivo dolgo tradicijo. Mi se moramo še veliko učiti in se pripravljati za takšen nastop. Z naše strani je k skupnemu programu s svojimi pesnitvami prispevala naša Damijana Pezdirc. Sledilo je veselo rajanje ob plesni glasbi.

Lep dan z bogato vsebino in veselje, ki nas je vse zajelo ob večernem druženju, nam bo zagotovo še dolgo v spominu.

Bazovici pa ČESTITAMO! Za brezhibno organizacijo, za dober koncept programa in za prisrčen sprejem.

NAMESTO POGOVORA:

V prejšnji številki je bila omenjena Palčava šiša, dragocen kulturni spomenik, ki v ohranjenem meščanskem gospodarstvu v goranski vasi Plešče

priča o življenju štirih generacij družine Čop, po domače Palčavih, in odraža rodbinsko, kulturno in ekonomsko povezanost Hrvatov, Slovencev ter kočevskih Nemcev v obdobju minulih 150 let. Devetega septembra, med letošnjimi Dnevi mesta Čabar, je odprtje zbudilo precej pozornosti tako lokalne kot širše javnosti, Kažipot pa namesto pogovora s potomci objavlja pismo, ki ga je poslal Marko Smole na več naslovov, v njem pa opozarja na žgoč problem v Gorskem kotarju, v katerem državna meja krha stoletja tkane vezi med ljudmi na bregovih Čabranke in Kolpe.

Marko Smole:

Politika ni naredila tistega, kar se od nje pričakuje – omogočila ljudem, ki ji zaupajo, normalno sobivanje na obmejnem prostoru ... v stoletju evropskih povezav ...

Spoštovani,

pismo Vam pišem kot naslednik generacij prednikov, ki so stoletja živele na hrvaškem delu obmejne doline reke Čabranke, in kot priča problemov, ki jih začenja povzročati sedanji obmejni režim v nekoč s slovenskimi in hrvaškimi sosedi složno povezanem okolju. Želim opozoriti na nesprejemljiv položaj, v katerem so se znašli prebivalci naših krajev po uveljavitvi sedanjega obmejnega režima in prekinitvi povezovalne ceste po Zgornjekolpski in Čabranski dolini, ki je vsaj tri stoletja pomenila glavno gibalno razvoja in preživetja ljudem teh krajev.

Gre za področje desnega brega rečice Čabranke in desnega brega Zgornjekolpske doline; oba sta dela Republike Hrvaške, soseda slovenske občine Osilnica.

Zgodovina zadnjih treh stoletij v naših krajih – gre predvsem za najbližje sosedstvo Osilnice: okolico vasi Plešče z Zamostom pa tudi manjšimi zaselki v okolici (delov hrvaške občine Čabar) in vasi Hrvatsko (del hrvaške občine Delnice) – je bila vezana na intenzivne povezave s slovenskim okoljem in osrednjo Hrvaško prav po Zgornjekolpski dolini. Na tem področju že nekaj stoletij poteka politična meja med Kranjsko in Hrvaško, Avstrijo in Ogrsko, Slovenijo in Hrvaško, vendar so se vsa obdobja tudi občasno sprti fevdalni gospodarji uspeli dogovoriti, da so po dolini in prek nje potekale trgovske poti, ki so omogočale preživetje prebivalstvu in razvoj krajev na obeh straneh.

Prebivalstvo obeh bregov, Slovenije in Hrvaške, zato govori enako narečje, spoštuje enake šege svojih prednikov, poje in igra enake ljudske pesmi in plese. Celotno zgodovino so se med seboj družili, se poročali in ljubili. Praktično vsak, ki je rojen na področju doline, lahko dokaže, da vsaj kdo od njegovih prednikov že iz prvega ali drugega kolena izhaja s sosednjega brega.

Kljub temu pa se že stoletje in več vsi z levega brega čutijo in opredeljujejo za Slovence, tisti z desnega brega pa za Hrvate. Vse do nedavnega to ni nikogar motilo, saj so dojemali to kot dolžnost do države, ki jim je omogočala preživetje in skrbela za povezanost s svetom.

Z uveljavitvijo obmejnega sporazuma med Hrvaško in Slovenijo pa se je

za kraje desnega brega Čabranke in Kolpe položaj po več stoletjih bistveno spremenil, žal močno na slabše. Na mostu v Zamostu je postavljen maloobmejni mejni prehod, sicer s posebnim režimom, praktično pa pomeni zaporo normalnega prometa po dolini. Z zaporo mostu med Mirtoviči in Gašparci je bila razen za ozko maloobmejni promet zaprta več stoletij aktivna glavna povezava do Broda na Kolpi in naprej do Kočevja in Delnic. Cesta po slovenskem delu, ki je obšla glavno cesto po dolini, te zapore ne more nadomestiti. Tako je bil ne samo neposredno prebivalstvu, temveč tudi gospodarstvu teh krajev onemogočen normalen prevoz in zgoraj omenjenih smereh, ki sta obenem najgospodarnejši poti iz doline proti središčem in obratno.

V dolini, ki je bila še pred desetletji v enem od slovenskih tednikov označena za najlepšo dolino v Sloveniji in na Hrvaškem, dolini, ki je bila imenovana Švica, dolini, ki je bila predlagana za krajinski park, se je po najlepših predelih začela gradnja povezovalnih cest. Če bo šlo tako naprej, bomo v kratkem priča tudi izgradnji dolgega povezovalnega predora na hrvaški strani. Čemu in zakaj?

Ker se zaradi posestva in domačije prednikov – kulturnega spomenika, za katerega skrbimo – počutim domačina, se sprašujem naslednje: koga motijo stoletja urejeni odnosi med prebivalstvom obeh strani doline? Naši predniki so se ob vsakem pridobivanju obdelovalnih površin v dolini stoletja sproti znali dogovoriti, na katero stran bodo prepisane njive, skupaj so plesali in se družili, med seboj trgovali, razumeli so potrebe po skupnem razvoju ozke doline in skupaj gradili mostove in obnavljali ceste, ki so šle malo po eni in malo po drugi strani – tam, kjer je bila gradnja trdnjša in najvarčnejša. Med vojnam so se borili na istih straneh, umirali v istih taboriščih, domove so jim požigali isti okupatorji ... Skrbeli so za to, da so denar za ceste, ki so ga prejeli od svojih držav, porabili umno, vsem prebivalcem doline v korist. Razumeli so, da živijo v eni dolini, in so temu primerno skrbeli zanjo.

Na žalost pa po vseh stoletjih, posebej v zadnjih letih, ni več tako. Prebivalci spodnjega dela doline Čabranke – Plešcevi, Hrvatskega in njihove okolice – so odrezani od zaledja, prek katerega so stoletja prihajale nove ideje, od koder je prihajalo trgovsko blago in prek katerega se je odhajalo v svet po zaslužek. Ujeti so v zanki, iz katere vodita le strma cesta čez preval pri Sveti Gori in plazovita cesta proti Čabru ... Svet je zasal. Tudi tovarna v delnem lastništvu Kovinoplastike Lož, ki je postavljena v naselju, in obrtniki po dolini morajo deliti to usodo in se v že tako krutem tržnem okolju boriti še z neracionalno visokimi stroški transporta. Turisti se izogibajo dolgemu čakanju na prepustnice na meji, kraji so vse bolj odrezani in osamljeni. Po stoletjih se izgublja povezava s slovenskim sosedstvom, trgajo se kulturne vezi, le malo manjka do tega, da bo sosedstvo postalo moteče ...

Ali res ni mogočega dogovora o ureditvi transportov iz doline po najracionalnejši in ekonomsko najbolj upravičeni poti, tako kot je bilo stoletja do zdaj? Ali res po eni redkih tako ohranjenih dolin za nekaj sto prebivalcev potrebujemo ceste na vsakem bregu, predore in še kaj?

Ali res kdo želi po stoletjih vzornega sosodstva za vedno prekiniti kulturne in rodbinske povezave med ljudmi? Povezave, ki jih niso mogli prekiniti niti še tako sprti fevdalni gospodarji, okupatorji in drugi oblastniki?

Ali bomo res čez generacijo ali pa že prej tudi iz tega okolja poslušali enaka poročila kot iz Hotize ali Piranskega zaliva?

Ne obsojam nikogar, vendar vidim, da politika v tem primeru doslej ni naredila tistega, kar se od nje pričakuje – omogočila ljudem, ki ji zaupajo, normalno sobivanje na obmejnem prostoru ... v stoletju evropskih povezav ...

Če kakor koli lahko pomagata, pomagajta ohraniti eno najlepših dolin. Naj njena obmejna lega v 21. stoletju ne pomeni njene ekološke in sosedstvene degradacije, temveč naj bo to njena razvojna prednost tudi v prihodnje, za naslednje rodove dobrih sosedov. Prevozite jo po obeh straneh od Broda na Kolpi prek Osilnice in Plešč do Čabra, obiščite etnološke in etnografske zbirke, pogovorite se s prebivalci – in verjeli boste temu, kar sem napisal ...

Pomagajte Zgornjekolpski in Čabranski dolini, njeni prebivalci in njihovi potomci vam bomo hvaležni.

V Ljubljani, 26. 10. 2006



Mirtoviči, most.

Foto: M. M.



Državna meja:
most ni trden. Foto: M. M.

DOGODKI SEPTEMBER

30. avgust–2. september Stubiške Toplice Izobraževanje mladih pripadnikov narodnih manjšin, seminar

Urad Vlade RH za narodne manjšine je krovne manjšinske organizacije povabil k sodelovanju na štiridnevnem seminarju v Stubiških toplicah, namenjenem mladim Romom in pripadnikom drugih narodnosti. Udeležili so se ga predstavniki romskih, srbskih, slovaških, čeških, rusinskih in ukrajinskih organizacij, pa tudi tajnica Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb Matea Hotujac. Na srečanju se je zvrstilo več predavanj: članica svetovalnega odbora za spremljanje okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin pri Svetu Evrope mag. Mirjana Domini je pozornost namenila mednarodnim dokumentom o varstvu pravic narodnih manjšin, predstavnica urada za varstvo otrok Tatjana Opačak izkušnjam varuha otrok, predstavnica oddelka za mlade pri ministristvu za družino, branitelje in medgeneracijsko solidarnost RH Mirela Miharija pa kampanji Vsi enaki, vsi različni, predstavila pa je tudi priročnik Kompas, namenjen vzgoji in izobraževanju s področja človekovih pravic. Svoje delovne izkušnje je posredoval tudi namestnik varuha človekovih pravic Dejan Palić. Kot gost iz tujine je Marcel Courthiade, profesor na univerzi Sorbona v Parizu, govoril o romski kulturi in jeziku ter zgodovini in kulturi tega naroda. Posebno zanimanje sta zbudili zelo uspešni delavnici: o pisanju projektov, ki jo je vodila Marta Zorko, in o možnostih

za zaposlovanje, kar je predstavila Vesna Peašinović. Predstojnica Urada Vlade RH za narodne manjšine Milena Klajner je ob koncu seminarja napovedala nova, podobna dogajanja. Več: www.skdprosvjeta.com.

(M. M.)

7. september Slovenski jezik na OŠ Pečine, Reka

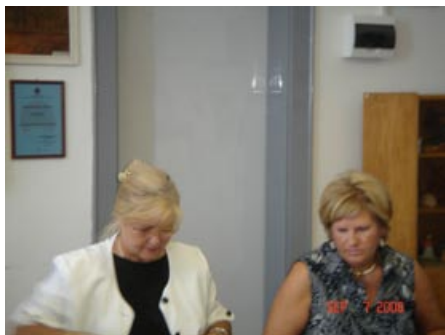


Ravnateljica Marganova: Treba je navezati redne stike z vrstniki v Sloveniji.

Foto: M. M.

Ravnateljica OŠ Pečine Irena Margan je predstavila letošnjo novost v šoli, pa tudi na Hrvaškem, program slovenskega jezika kot prostovoljne dejavnosti, namenjene učencem vseh osnovnih šol na Reki. Poudarila je, da bo dejavnost usmerjena v poznavanje slovenskega jezika, kulture in dediščine nasploh, da so dobrodošli vsi zainteresirani tudi z drugih šol, napovedala razširitev sodelovanja s šolami v Sloveniji in različne oblike izmenjav. Predstavitve se je udeležila tudi lokalna ministrica za šolstvo Bran-

ka Renko Silov in v imenu mestnih oblasti projektu, ki je usmerjen v »sožitje in večkulturnost ter mladim nudi nove možnosti za izobraževanje«, zagotovila vso podporo, ravnateljici pa izročila posebno zahvalo in podarila monografijo Slovenije, katere avtor je znani fotograf Joco Žnidaršič. (M. M.)



Branka Renko Silov: Mesto podpira novost na OS Pečine. Foto: M.M.

10. september

Subotina po starinski, Buzet
Andrej Jelačin: Piknik s tvojo ženo, režija Alojz Usenik
 V glavnih vlogah: Loredana Jurkovič, Alojz Usenik



Kulturno in turistično ponudbo v tem istrskem mestecu so obogatili s prireditvijo, imenovano Subotina po starinski, ki skuša pričarati nekdanji način življenja in dela. Popostril jo je tudi nastop dramske skupine KPD Bazovica, napovedan s starinsko obarvanim plakatom v slovenščini. Dramska skupina je v Buzetu uspešno nastopila že pred desetletjem z Mitrovićevo komedijo Polnočni vlom. Organizator obeh gostovanj, Ljudska univerza v Buzetu, se je po besedah vodje in režiserja obeh predstav Alojza Usenika znova odlično odrezala.

Aktivna članica dramske skupine Zdenka Jelovčan, tokrat v vlogi šepetalke, pa je o nastopu zapisala:

»Še ena prijetna in kakovostna uprizoritev Piknika je za nami. Povabilo Mirjane Pavletič, predsednice organizacijskega odbora Subotine po starinski, enega najlepših istrskih tradicionalnih praznikov, je naša dramska skupina z veseljem sprejela. Ljudski festival Subotina po starinski se dogaja več dni, v starem jedru mesta Buzet v Istri, najpomembnejši pa je zadnji dan, nedelja, 10. september, ko se razkošje tega praznika prikazuje skoraj cel dan. Množica obiskovalcev se je pozno v noč sprehajala po cestah in zaustavljala po trgih. Bilo jih je približno pet tisoč. Zelo je bilo zanimivo in nadvse zabavno gledati, kaj so delali in s čim so se ljudje vse ukvarjali pred sto leti, kako so se oblačili, delali, zabavali ... Imeli smo enkratno priložnost obiskati ljubke starinske trgovinice, staro lekarno, pekarno, frizerski in modni šiviljski salon, fotografija, sladoledarja, peka, gledati raz-

lične obrtnike, ki jih danes ni več, in kovača, dimnikarja, kolarja, bili smo pri notarju Subotine ipd. Na vsakem trgu in po ulicah pa čudovita starinska glasba, z violinami, basi in harmoniko trieštinko. Igrala je glasba Buzeta in okolice, plesali starinski plesi! Podobno je bilo s hrano. Nudili so samo staro istrsko pristno domačo hrano: fuže, lazanje, fižol s klobaso in koruzo, razne mineštre ipd.

Naš Piknik smo kot ljudsko gledališče na Subotini po starinski igrali na majhnem trgu tik ob stari cerkvi sv. Jurja ob 18.00 uri. Čeprav so bila tla trga, kjer smo imeli nastop, zelo neravna, poleg tega so okoli nas krožili obiskovalci, glasbeniki in drugi udeleženci, vsi glasni in veseli, je občinstvo na trgu igro vseeno pozorno spremljalo in jo na koncu nagradilo z dostojnim aplavzom. Po igri smo zadovoljni odšli na večerjo na osrednji trg v bližini Glavne cerkve. Tam pa spet veselica in ples po starinski!

Veseli in polni prelepih vtisov smo se vrnili domov na Reko!«



Gledališče v Buzetu. Foto: V. V.

10. september

Darko Mohar:

Pohod Bazovica–Kokoš–Bazovica 2006

Vsem tistim, ki niso sodelovali na 51. pohodu, posvečenim bazoviškim junakom, je lahko žal. Lepo vreme, prijetne temperature in malo burje so hojo naredili lahko in uživaško. Tržaški kras je dišal po mediteranskih travah, ciklamah in borovcih, razgled je bil enkrat, srečanja s prijatelji pa prisrčna in vesela. Več sto ljudi je v treh uricah doseglo vrh Kokoši na slovenski strani meje po poti, ki je bila nekoliko daljša od lanske, ko nas po mokrem domačini niso hoteli zapeljati v strmine nad krasno dolino Glinščice. Tudi meni je bilo letos lažje spraviti našo skupino na vrh; lani nas je bilo veliko in smo se kar nekako porazgubili po poti.

Po enournem počitku in okrepčilu na vrhu so pohodniki razvili zastave in se spustili na kraj proslave ob spomeniku štirim bazoviškim junakom, ki so jih leta 1930 zaradi upora proti takrat nastopajočemu fašizmu tam ustrelili. Tudi letošnja proslava je minila v smislu: „Zgodilo se je in nismo pozabili; ponoviti se ne sme nikoli več, kri se ne sme prelivati, toda življenje naj dalje teče v sožitju različnih narodov, ki so obstali na tem območju.“

Povabilu organizatorjev, domačinov iz ŠD Sloga iz Bazovice, na pašto in kozarček po proslavi se nismo mogli upreti. Čeprav planinec med planinci nikoli ni sam, smo tudi tukaj v množici srečali mnoge znane obraze, spoznali nove prijatelje in bili veseli ob ugotovitvi, da naš lanski prihod na proslavo ni bil neopažen. Pogovarjali smo se o

novih skupnih načrtih in sklenili z „na svidenje na 52. pohodu naslednje leto“.



Viharniček nad Trstom.

Foto: D. M.



Na vrhu Kokoši.

Fot: D. M.



Straža.

Foto:

D. M.

13. september Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, Zagreb Letna skupščina



Uskladiti programe članic zveze.

Foto: Milan Grlica

Predstavniki osmih »starih« članic zveze so sprejeli poročilo nadzorne komisije (predsednica Marijana Košuta), dobro ocenili delovanje v minulnem letu in se dogovorili o korakih v prihodnje. Ti bodo usmerjeni v okrepljeno sodelovanje med društvi, o čemer se bodo vodilni predstavniki predvidoma dogovorili na posebnem sestanku še to jesen, da bi uskladili programe o skupnih projektih, ni pa posebej rečeno, o katerih. Osrednjo pozornost bo vodstvo zveze namenilo prizadevanjem za zagotovitev prostorov: društvu Triglav v Splitu, ki je na začasnem naslovu, ter zadrski in dubrovniški Lipi, ki sta zaenkrat

brez sedeža. V enakem položaju je tudi društvo Labin (brez navzočega predstavnika), ki je bilo na seji soglasno sprejeto v članstvo zveze skupaj z najmlajšim društvom, Slovenskim domom iz Karlovca. To je registrirano na naslovu karlovske mestne knjižnice Ivana Gorana Kovačiča, kjer je tudi osrednji oddelek za slovensko knjigo na Hrvaškem.

(M. M.)

14.–15. september MK Ivana Gorana Kovačiča, Karlovec

Knjižnica, stičišče znanja in zabave

Po besedah ravnateljice Mestne knjižnice Ivana Gorana Kovačiča Nade Eleta je bilo strokovno srečanje o tem, kako s knjižničnimi fondi obogatiti turistično ponudbo, izredno uspešno. Sama je posebej navdušena nad odzivom iz Slovenije in predvsem izkušnjami koprške in radovljiške knjižnice. Veseli jo tudi, da bodo zanimive prispevke in raziskave z dvodnevne srečanja povzeli v skupnem zborniku in ga objavili na vnovičnem posvetu čez leto dni. Tokrat pa so predstavili Vodič po karlovske knjižnicah, sicer pa so teme sodelujočih razpravljavcev obsegale različne oblike sodelovanja z ustanovami s področja turizma in možnosti za predstavitev knjižnic kot turističnih destinacij.

(M. M.)

14.–16. september Mestni muzej, Reka Obdobje Adamića



V okviru projekta Obdobje Adamića v organizaciji Mestnega muzeja na Reki je potekalo strokovno srečanje in predstavitev izjemne monografske trilogije o podjetnem in sposobnem trgovcu ter vsestransko angažiranem meščanu. Njegove korenine po nekaterih ocenah segajo na Kranjsko, kot »junak svojega časa« pa je z delom in življenjem močno zaznamoval tako gospodarski kot tudi kulturni razvoj mesta, v katerem je postavil tudi prvo gledališče. Projekt, ki je občutno presegel prvotno zamisel, da bi povzeli spremembe v Evropi in vlogo Reke na prehodu iz 18. v 19. stoletje, je obsežna in razkošno opremljena zbirka, pri kateri je sodelovala vrsta raziskovalcev iz več evropskih držav in pomeni pravzaprav šele začetni korak pri proučevanju zbranega gradiva.

Številni zanimivi prispevki na posvetu so se dotaknili tudi slovenskih vezi s tedanjo Reko: tako je dr. Irvin Lukežič, ki sicer pripravlja knjigo *Fluminensia slovenica* o reških Slovencih, med drugim omenil vlogo angleškega tovarnarja Williama Molina, ki je na Reko prišel leta 1820 na Adamičevo povabilo; po desetih letih se je preselil v Ljubljano in tam upravljal cukrarno in ustanovil bombažno predilnico. Kot zanimivost je predavatelj omenil Molinovega nečaka Davida, ki je prevzel tovarno v Ljubljani, znan pa je bil tudi kot velik prijatelj Franceta Prešerna.

Zanimive podatke je bilo slišati tudi v drugih prispevkih: o razvoju javnega knjižničarstva na Reki in vlogi Matije Čopa pri zbirki današnje Prve gimnazije na Sušaku, v temi o nastanku glasbene šole na Reki in prvih zaposlenih glasbenikih, ki so prišli iz Postojne in Ljubljane, ter o slikarstvu vedut in umetnikih, ki so poslikali tudi palače v Sloveniji.

(M. M.)



Ervin Dubrović, Irvin Lukežič in Nenad Labus. Foto M. M.

14.–16. september

Peroj, Istra

Uresničevanje Okvirne konvencije o varstvu narodnih manjšin Seminar

Tridnevni seminar o uresničevanju Okvirne konvencije o varstvu narodnih manjšin sta organizirala Urad Vlade RH za narodne manjšine in Svet Evrope. Med drugimi se ga je udeležila predsednica puljske Istre Klavdija Velimirović (povabljeno vodstvo KPD Bazovice se zaradi obveznosti seminarja ni udeležilo). Kot je povedala, so za seminar izvedeli v zadnjem trenutku, kar je verjetno tudi botrovalo temu, da je bilo navzočih predstavnikov manjšin menda manj kot predavateljev. Pohvalila je delavnico o izobraževanju, na kateri se je med drugim seznanila z možnostjo uvedbe pouka v slovenskem jeziku v osnovnih šolah, če je zanj zainteresiranih vsaj pet učencev v nižjih in enako število v višjih razredih.

(M. M.)

15. september

Cerje, Slovenija

Dan vrnitve Primorske k matični domovini

Osrednja proslava v spomin na 15. september, ko je začela veljati mirovna pogodba, s katero je Italija Jugoslaviji odstopila veliko večino goriške pokrajine in del tržaške, Istro – južno od reke Mirne – ter jadranske otoke, je potekala pri nedokončanem spomeniku braniteljem na Cerju pri Komnu, slovesnost z naslovom Viharju kljubujem, ostanem!, pa so popestrili celo lipčanci. Slavnostni govor-

nik, predsednik Vlade RS Janez Janša, je med drugim poudaril, da slovenske narodne zavesti Primorcev stoletja ni mogla zlomiti nobena tuja sila, ob prihodu fašizma pa so morali primorski Slovenci, prvi evropski antifašisti, seči po orožju. Kot pomembnega izpričevalca narodne zavesti Primorcev je omenil pesnika Simona Gregorčiča, od čigar smrti letos mineva 100 let.

Mirovna pogodba z Italijo je bila med Italijo in zavezniškimi silami podpisana 10. februarja 1947 v Parizu; Trst s severno Istro je bil razglašen za nevtralno državo, imenovano Svobodno tržaško ozemlje, ki pa je bilo leta 1954 s Spomenico o soglasju (tako imenovanim Londonskim sporazumom) razdeljeno med Italijo in Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (SFRJ). Dokončno je bila meja med Italijo in Jugoslavijo potrjena z Osimskimi sporazumi, ki sta jih podpisali SFRJ in Republika Italija 10. novembra 1975 v italijanskem mestu Osimo.



Cerje Foto www.primorski.it

Janez Janša:

Primorska ima izjemne zasluge za vključevanje Slovenije v Evropo.

_Slovenija ne more biti uspešna, če ne bo uspešna tudi Primorska.

(M. M.)

16. september Srečanje internirank v Portorožu



Od 22.000 internirank se jih po koncu okupacije v domovino ni vrnilo kar 9.000. Foto RTV SLO

Portorož je gostil tradicionalno srečanje taboriščnic in nekdanjih zapornic nacističnih koncentracijskih taborišč ter ugrabljenih otrok. Slavnostni govornik, član Zveze združenj borcev Bogdan Osolnik, je v nagovoru dejal, da je narodnoosvobodilni boj najveličastnejše dejanje, ki je omogočilo obstoj Slovenije in uvrstilo slovenski narod med velike narode Evrope. Po njegovem mnenju je prav NOB zaslužen za to, da je postala Primorska del Slovenije. V zvezi obsojajo poskuse "popačenja zgodovine, ki postavljajo pod vprašaj poštenost NOB-ja". Osolnik je prepričan, da borčevska tradicija v Sloveniji ne zamira, kar potrjuje tudi članstvo v zvezi, katerega število v zadnjem času vztrajno raste. Na letošnjem srečanju se je sicer zbralo okoli 350 udeleženk. Med drugo svetovno vojno je bilo v koncentracijska

taborišča poslanih okoli 22.000 Slovenk, predvsem v Ravensbrück in Auschwitz. Več: www.rtv slo.si

(M. M.)

17. september

Darko Mohar: Izlet na Mali Rajinac



Na vrhu Malega Rajinca

Kljub slabi vremenski napovedi izlet na Velebit ni bil odpovedan. Ob sedmi uri zjutraj se je nad Reko po celonočnem deževju le prikazalo malo modrega neba. „Ta košček modrine bomo vlekli za sabo,“ sem rekel, „vreme nad nami mora biti suho“. In tako je tudi bilo.

Z majhno zamudo smo odšli z Delt; kriv sem bil jaz, ker ne berem pošte na mobiju. Kratek postanek na kavi v Svetemu Jurju in zatem navkreber proti naselju Oltari. Ker pa je bila cesta naprej proti Zavižanu zaprta zaradi asfaltiranja, smo pot nadaljevali do Krasnega. To mestece v dolini pod vrhovi Velebita je zelo znano po svetišču – cerkvi Majke Božje Krasnarske iz XVIII. stoletja –, po daleč nakrog znanem krasnarskem siru, zelo pridnih ljudeh in tudi po tem, da nimajo brezposelnih. Mesto se odpira poletnemu in tudi zimske-

mu turizmu. Zgrajena je žičnica, odprto je več majhnih penzionov z ugodnimi cenami storitev, v mestecu je tudi uprava Nacionalnega parka Severni Velebit, tako da gostom ni nikoli dolgčas.

Voznik Boško je zelo večje upravljaval velik avtobus po zelo ozki in slabi cesti do vhoda v Nacionalni park Severni Velebit na Babić Siči. Od tam je cesta do Zavižana obnovljena in razširjena, tako da čaka samo še na asfalt.

Naš cilj je bil Mali Rajinac, s 1699 metri najvišji vrh na Severnem Velebitu s krasnim razgledom proti Liki in planoti Jezera pa tudi drugimi vrhovi Velebita: Velikemu Zavižanu, Vučjaku, Plešivici ...

Ne preveč naporenega vzpona je bilo za dve uri, ki sta ob hoji po bukove mu gozdu in čez številne jase hitro minili. Vrh je kamnit in neporaščen. Oblaki so se tudi razšli, celo sonce se je pokazalo. Po polurnem počitku na vrhu je sledila vrnitev čez planoto Jezera mimo ostankov stare cerkvice na hribčku Crikvina. Planota Jezera je dobila ime po številnih globokih vrtačah. Na dnu ene leži jezerce. Čez planoto vodi pešpot od Krasnega na Zavižan.

Črn oblak za nami je napovedal nevihto, ki nas je ujela že proti koncu poti. Dež in toča sta nas prala približno petnajst minut, toda planinci smo dobro opremljeni, tako da ni bilo posebne škode, mogoče samo malo mokrote v kakšnih čevljih. Del skupine se je še povzpел do doma na Zavižanu; od tam so privlekli nekaj steklenic črnega Velebitskega piva in s tem še dodatno ustvarili dobro vzdušje v avtobusu.

V Krasnem smo se pri ljubezni vi natakari ci ustavili za še kakšno

pivo. Potem je začelo padati in ni nehalo do Reke, kjer je deževalo ves dan, kot so povedali tisti, ki so ostali doma. Naš košček modrega neba pa nas je le spremljal in se je komaj na koncu izleta odtrgal in odplul nekam proti jugu.



Planota Jezera

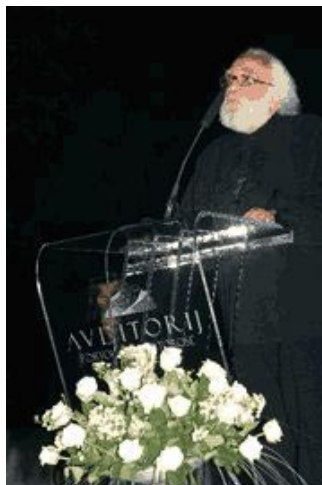
18. september 9. festival slovenskega filma, Portorož

Strokovna žirija (Urban Koder, Roy Menarini in Marko Sosič) 9. festivala slovenskega filma, ki ga je odprl minister za kulturo RS Vasko Simoniti, je letošnjo selekcijo tekmovalnega programa zaradi skromnega števila celovečernih filmov ocenila za »izraz negotovega ustvarjalnega trenutka«. Kljub temu je bila paleta filmov bogata in zanimiva.

Badjurovo nagrado za življenjsko delo je prejel režiser Peter Zobec, film *Kratki stiki* je nagrajen kot celovečerni film, Janez Lapajne pa za njegov scenarij in režijo. Še nekatere druge nagrade: za glavni vlogi sta nagrajena Dejan Špasić (*Moje male ljubice*) in Tjaša Železnik (*Kratki stiki*), za glasbo Uroš Rakovec (*Kratki stiki*), fotografijo

Mirko Pivčević (*Ohcet*), nagrado občinstva pa je prejel film *Izginuli* (Warchild), nemško-slovenski celovečerni igrani film, ki ga je režiral Christian Wagner; za najboljši študentski film je razglašen *Quick view* (Toplo – Hladno) režiserja Matjaža Ivanišina, ki je prejel tudi nagrado filmskih kritikov (*Moje mlade ljubice*).

Na programu v kategoriji srednjemetražnega dokumentarnega film je bil tudi film *Američanke* v režiji Hane A. W. Slak, prvi filmski projekt raziskovalke na Inštitutu za slovensko izseljenstvo dr. Mirjam Milharčič Hladnik, ki je nastal med njenim bivanjem v ZDA. Pravi, da je bil posnet v 14 dneh, z zelo majhno ekipo in veliko ljubeznijo. Kot piše v najavi, se film na humoren in človeški način loteva velikega vprašanja: KAJ je nacionalna identiteta in ZAKAJ nam je v sodobnem multikulturnem svetu še vedno zelo potrebna? Protagonistke prihajajo iz zelo različnih družbenih in kul-



Peter Zobec.

Foto: Zdravko Primožič/FPA

turnih okolij, skupno pa jim je eno: vse so prepričane, da so Slovenke, »100 % Slovenian«, ne glede na to, ali so se v Ameriko izselile same ali pa so tja emigrirali njihovi predniki. Več: www.fsf.si (M. M.)



Mirjam Milharčič Hladnik: Iz življenjskih zgodb so se vlili neverjetni spomini.

Foto: Zdravko Primožič/FPA

22. september Slovenski dom KPD Bazovica Predrag Grubišič: Jesenske gobe naših krajev

Novo sezono predavanj smo planinci začeli s Predragom Grubišičem, predsednikom gobarskega društva Ožujka z Reke. Društvo na Reki deluje že vrsto let, njihov namen pa je predvsem proučevanje gob in izobraževanje občinstva na predavanjih in razstavah. Sodelujejo tudi s številnimi gobarskimi društvi iz Hrvaške, Slovenije, Italije in od drugod. Predrag Grubišič nas je popeljal v zanimiv in skrivnosten svet gob, tako da je poldruga ura predavanja minila zelo hitro.

Predavanje je bilo popestrjeno z majhno razstavo gob, ki jih je predavatelj nabral tistega dne, tako da so si navzoči lahko na živih vzorcih

ogledali značilnosti posameznih rodov in vrst, od tistih užitnih pa do najbolj strupenih. (D. M.)



Predrag Grubišič.

Foto: Novi list

22. september Narodna čitalnica na Trsatu Godalni kvartet Tartini, koncert

Na programu so bila dela Marijana Lipovška, Clauda Debussyja in Ludwiga van Beethovna, sprejeta z navdušenjem maloštevilnega, a pozornega občinstva. Glavni organizator nastopa, Kulturno-umetniško društvo Artel z Reke, v goste pogosto vabi slovenske umetnike, tokrat pa je s spremljajočim programskim listom poskrbel tudi za izčrpno predstavitev nastopajočih.



Hela je delila program. Foto: M. M.

Godalni kvartet Tartini, ustanovljen leta 1983, sestavljajo:

prvi violinist Miran Kolbl, ki je študiral v Nemčiji pri svetovno znanim pedagogu Igorju Ozimu, komorno igro pa izpopolnil pri članih znamenitega kvarteta Amadeus, deluje kot koncertni mojster Slovenske filharmonije, dobitnik dveh nagrad Prešernovega sklada (1999 in 2000) za komorno in solistično igro;

drugi violinist Romeo Drucker, samostojni umetnik, je prejel več prestižnih nagrad, posveča pa se izključno koncertiranju in delu v kvartetu;

violist Aleksandar Milošev je mlad, izredno nadarjen umetnik, njegovo igro odlikujeta virtuozna tehnika in prefinjena muzikalnost, dobitnik vrste nagrad, izredno cenjen kot solist na domačih in tujih koncertnih odrih;

violončelist Miloš Mlejnik je študiral pri Siegfriedu Palmu v Kölnu in se izpopolnjeval pri slavnem Andreu Navarri; je mednarodno uveljavljen solist in dobitnik vrste prestižnih nagrad, deluje pa tudi kot profesor doma in v tujini.

Glasbeniki delujejo v okviru istomimenskega društva, redno nastopajo doma in v tujini (Avstrija, Italija, Nemčija, Španija, Švica, Južna Amerika), s priznanimi glasbeniki, kot so Irena Grafenauer, Mate Bekavac, Maria Graf, Lovro Pogorelić, Franco Gulli ... Izvajajo skladbe iz vseh stilnih obdobij, od baroka do del iz 20. stoletja. V vrsti uspešnih koncertov izstopa nastop v Teatro Gran Rex v Buenos Airesu pred letom dni, ki mu je prisluhnilo kar 1800 poslušalcev in je bil razglašen za najboljši dogodek koncertne

sezone, čemur je sledilo tudi povabilo za gostovanje v letu 2007. Kot prvi reprezentativni tovrstni slovenski ansambel je v zadnjih letih delovanja postal ambasador slovenske kulture na domačih in tujih koncertnih odrih. Več: www.tartiniquartet.com.



Kvartet Tartini.

Foto: www.tartiniquartet.com



Kvartete tartini, logo.

Foto: www.tartiniquartet.com

Giuseppe Tartini (1692–1770), virtuoz in skladatelj, se je rodil v Piranu. Po očetu je bil florentinskega porekla, mati pa je bila potomka ene najstarejših plemiških družin v Piranu.

Deloval je kot prvi violinist v stolnici sv. Antona v Padovi in leta 1728 ustanovil slovito violinsko šolo La scuola delle nazioni, ki so jo obiskovali učenci iz vse Evrope. Zato se ga je oprijel vzdevek "il maestro

delle nazioni", glasbeni mojster narodov. Umrl je leta 1770 v Padovi, kjer je tudi pokopan.

Zapustil je obsežen opus, okoli 130 koncertov, prek 170 sonat za violino itd. Njegovo najslavnejše delo je sonata Vražji trilček. Legenda pripoveduje, da se mu je v snu prikazal sam vrag, ki je igral na violino. Takoj ko se je prebudil, je melodijo zapisal. Tako naj bi nastala ena najbolj znanih in najzahtevnejših evropskih skladb za violino.

Tartinijev spomenik, Piran

V Piranu so mu ob 200. obletnici rojstva želeli postaviti kip, vendar so to storili s štiriletno zamudo; spomenik je delo beneškega kiparja Antonia dal Zotta in domiselno povezuje trg s kompleksom cerkve sv. Jurija, ki dominira nad mestom.

Tartinijeva hiša, Piran

Sodi med najstarejše v mestu in listine iz leta 1384 jo omenjajo kot gotsko stavbo Casa Pizagrua. Pozneje so njeno zunanost predelali v neoklasicističnem slogu. V njej je bil rojen Giuseppe Tartini. V hiši je sedež italijanske skupnosti in je namenjena kulturnim prireditvam. V prvem nadstropju je urejena Tartinijeva spominska soba, najzanimivejši eksponati pa so posmrtna maska, mojstrova violina, črtalnik, bakrorez z upodobitvijo Tartinijevih sanj in Tartinijev portret v olju.

Tartinijev trg je nastal z zasutjem mandrača, današnja podoba je iz 19. stoletja; ploščad iz belega marmorja je ob 300. obletnici Tartinijevega rojstva projektiral arhitekt



Tartinijev trg, Piran.

Foto: sl.wikipedia.org

Tartini festival

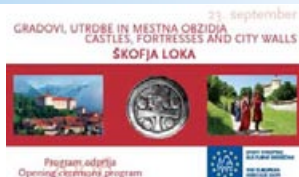
Septembra pa je v organizaciji društva Lib-Art v Piranu potekal peti, odlično obiskan Tartini festival, katerega vizija je postati vodilni dejavnik razvoja kulturnega turizma na Obali. Več: www.morel.si

(M. M.)



Kvartet Tartini. Foto M. M.

23. september
Dnevi evropske kulturne dediščine 2006:
Gradovi, utrdbe in mestna obzidja



Minister za kulturo Vasko Simoniti je v Škofji Loki odprl Dneve evropske kulturne dediščine, ki jih prirejajo v Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, da bi tako vzpodbudili zanimanje javnosti za to področje in ji predstavili idejo o skupnem evropskem prostoru. Milijoni prebivalcev Evrope so obiskovali in spoznavali kulturne spomenike, ki navadno niso dostopni širši javnosti. Prav dimenzijo skupne evropske dediščine pa poudarja skupna otvoritvena slovesnost sodelujočih držav, ki je bila letos v Sankt Petersburgu, v Sloveniji pa je potekala v Škofji Loki, tisočletnem zgodovinskem mestu z edinstvenim odnosom do dediščine in preteklosti. Njegovo prepoznavno podobo zaznamujejo grad, ostanki mestnega obzidja in obrambnega kompleksa iz srednjega veka.

Povezovalna nit več kot sto prireditvev po vsej Sloveniji je dediščina gradov, utrd in mestnih obzidij. Razstave, predavanja, predstavitve, literarni in glasbeni večeri, otroške delavnice in ekskurzije so obiskovalce seznanile s spoznanji o tem, kaj so gradovi pomenili našim prednikom, kaj pomenijo nam danes, kakšne zgodbe se skrivajo za njihovimi zidovi, kako zanje skrbimo in jih oživljamo.

Nekateri od spomenikov, vključenih v DEKD 2006 v Sloveniji, so tudi del mednarodnega evropskega projekta Transromanica. Med letoma 950 in 1250 so regije in države oziroma pred tem lončena kulturna okolja prvič v zgodovini Evrope na področju umetnosti in arhitekture razvila večplasten, a vendarle enoten slog. Transromanica si zato pri-

zadeva postaviti v ospredje skupne zgodovinske korenine na področju sodelovanja. Projekt je namenjen krepitvi trajnostnega razvoja regij ter spodbujanju prostorskega združevanja s pomočjo kulturnega turizma na podlagi skupne evropske romanske dediščine; sofinancira ga Evropska unija, traja pa od novembra 2003 do novembra 2006. Več: www.zvkds.si/dekd

(M. M.)



Škofja Loka. Foto: www.ntz-nta.si



Grad Podsreda sodi med najpomembnejše spomenike romanske arhitekture na Slovenskem. Foto: www.ntz-nta.si



Grad Brestanica na evropski romanski poti. Romanska utrdba stoji na razglednem skalnem robu nad levim pritokom Save, potokom Brestanica.

Foto: www.ntz-nta.si

24.–30. september **Možnosti študija v RS** **Posvet za mlade**

Urad Vlade RS za Slovence vzmejstvu in po svetu je organiziral enotedenski Seminar za mlade iz zamejstva in izseljenstva na temo Možnosti študija v Skloveniji – Life sciences.

Namen seminarja je bil spoznavanje možnosti visokošolskega izobraževanja na slovenskih univerzah v Ljubljani in Mariboru ter na Primorskem.

Z Reke se je seminarja kot pravkar diplomirana ekonomistka (iskrene čestitke!) udeležila Tanja Fućak in posredovala svoje vtise.

Tanja Fućak: Možnosti študija v RS

Seminarja se je udeležilo 13 udeležencev, mladih Slovencev, ki živimo v zamejstvu in po svetu. To smo bili Marta, Vicky, Vladi, Marko

in Pali iz Argentine, Lori iz Kanade, Marko iz ZDA, Natalija in Lidija iz Nemčije, Dejan in Sebastijan iz Koroške, Đorđe iz BiH in jaz iz Hrvaške.

V petih dneh smo obiskali univerze v Ljubljani, Mariboru in Kopru. Predstavniki vsake univerze so nam natančno predstavili, kako delujejo in katere so prednosti študija prav na njihovih fakultetah.

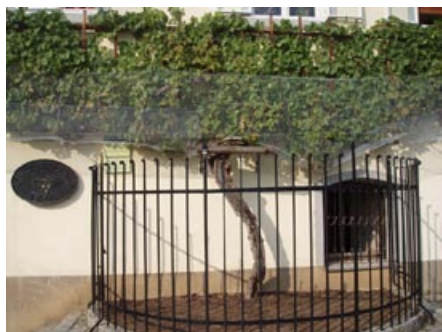
Razen številnih predavanj je bilo v programu tudi spoznavanje kulture vsake posamezne regije. Obiskali smo Lendavo na severovzhodu Slovenije, kjer živi veliko Madžarov, in spoznali tudi njihov način delovanja. V Trstu smo poslušali zelo zanimivo zgodbo o Slovencih na tem prostoru, ki nam jo je povedal znani slovenski pisatelj Boris Pahor. Vsi udeleženci smo dobili njegovo knjigo Trg Oberdan, ki jo je osebno tudi podpisal. Zadnji dan smo preživeli v Gorici in se po celodnevem sprehodu vrnili na začetno točko, v Ljubljano. V soboto zjutraj je bilo seminarja tudi uradno konec in vsak se je napotil proti svojemu domu.

Ta teden v Sloveniji je tako name kot na preostale mlade pustil zelo močan vtis. Vsa skupina se je zelo dobro razumela in razen dnevnih aktivnosti smo preživljali tudi zelo zanimive in vesele noči. Predvsem sem prijetno presenečena, kako dobro vsi govorijo slovensko. Argentinci so že tretja generacija Slovencev in njihovi starši so se lepo potrudili ohraniti materni jezik in kulturo. Vsi udeleženci imajo sorodnike povsod po deželi, tako da ta obisk ni bil ne prvi ne zadnji.

Materni jezik in kultura se morata ohranjati in prenašati iz generacije v generacijo. Zakaj je pri nas, ki smo tako blizu Slovenije, to veliko manj razvito kot, recimo, v Argentini, se sprašujem od prvega dne, ko sem spoznala te ljudi in jih slišala govoriti čisto slovensko. Polna pozitivnih vtisov komaj čakam na novo priložnost za podobno potovanje. Upam, da bo organiziranih še kaj takšnih seminarjev in da bomo mladi ostali v kontaktu in se še bolj povezovali.



Udeleženci seminarja.
Foto: Tanja Fućak



Najstarejša vinska trta na svetu, ki raste na pročelju hiše ob Dravi na Lentu.
Foto: Tanja Fućak

27. september Galerija Zvonimir, Baška Karol Drago Mohar: Spomini na Baško 1959–1961 Razstava fotografij

Pod naslovom Baščanske uspomenne 1959–1961 je znani slovenski portretni fotograf Karol Drago Mohar razstavljal v galeriji Zvonimir v Baški na otoku Krku.

Razstava je bila organizirana v počastitev svetovnega dne turizma in ob avtorjevi osemdesetletnici. Sinova Borut in Darko sta jo organizirala v sodelovanju s Turistično skupnostjo Baške in direktorice Majde Šale.

Karol Drago Mohar se je rodil 11. marca 1926 v Šegovi vasi pri Loškem Potoku. Življenje v enem najrevnejših krajev Slovenije takrat ni bilo lahko, za nameček pa je še s šestnajstimi leti moral zbežati v partizane, da bi si rešil življenje. Po vojni se je zaposlil v Murski Soboti na upravi za notranje zadeve in se tam prvič srečal s fotografijo. Od leta 1958 do 1961 je živel v Baški na otoku Krku. Tam je bil skoraj edini, ki je imel fotoaparata in potrebno tehniko za izdelavo fotografij. Precej je snemal in manjši del teh fotografij je bil s pomočjo moderne digitalne tehnike tokrat prikazan na pričujoči razstavi.

Karol Drago Mohar od 1962. leta živi v Ribnici na Dolenjskem, kjer je do upokojitve imel fotografski atelje in postal znan slovenski portretni fotograf. Fotografsko je aktiven še danes. Na njegovo srečo so fotografsko precej aktivni tudi potomci in upajmo, da se bo z lastno

razstavo v prostorih naše Bazovice kmalu predstavila tudi njegova zelo nadarjena vnukinja Tatijana, ki je končala študij fotografije v Padovi.

(D. M.)



Baška, plaža.

Foto: Karol Drago Mohar



Baška. Foto: Karol Drago Mohar



Vsakdanje opravilo.

Foto: Karol Drago Mohar



Darko Mohar, Karol Drago Mohar in Majda Šale. Foto: Borut Mohar

28. september
OŠ Pečine, Reka
Slovenski jezik kot prostovoljna dejavnost

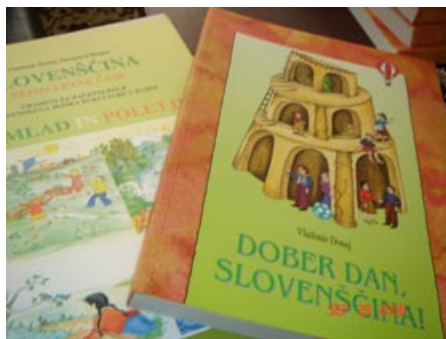


Na prvi uri. Foto: M. M.

Ravnateljica Osnovne šole Pečine Irena Margan je na prvi uri predstavila program slovenskega jezika kot proste dejavnosti, ki bo na urniku dvakrat tedensko za obe skupini, mlajšo in starejšo (torek in četrtek od 15.30 do 17.30). Pouk je odprt tudi za učence drugih reških šol. V načrtu je sodelovanje z najbližjo šolo v Sloveniji, v Jelšanah, v različnih oblikah pa tudi z vrstniki, ki obiskujejo dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture v društvih, reški Bazovici in lovran-

skem Snežniku. Učenci se bodo s svojim programom vključili tudi v redne prireditve v šoli in oblikovanje šolskega časopisa Vedri dnevi, ki bo tako poleg angleških in italijanskih dobil tudi slovenske strani. Prijavljenih je kar 32 osnovnošolcev. Prijave sprejemajo še do konca oktobra na tel. 217 035 ali 091 593 6086.

(M. M.)



Učbenike je zagotovilo Ministrstvo za šolstvo in šport RS. Foto: M. M.

28. september **Filodrammatica** **Ljudmila Ličen: Reški Morčiči** **Likovna razstava**

Reška slikarka slovenskega rodu Ljudmila Ličen je številnim dosedanjim razstavam te dni dodala novo: v prostorih Filodrammatice v središču mesta se predstavlja z opusom Reški Morčiči, slikami na temo lokalnega simbola. Morčič, ki izhaja iz figure »beneškega moreteta« kot njegova skromnejša verzija, je podoba zamorčka s turbanom in se pogosto pojavlja na nakitu. Po legendi naj bi imel varovalno moč, nastal pa naj bi bil v znak spomina na zmago nad Turki v 16. stoletju. Posebno monografijo o Morčiču pa

bo do konca leta predstavila likovna umetnica Erna Tončinić, članica italijanske skupnosti na Reki.

(M. M.)

29. september–2. oktober **Dnevi narodnih manjšin, Reka**

V okviru 10. Etno smotre, štiridnevne manifestacije kulturnega ustvarjanja manjšinskih organizacij na Reki, je v mestni hiši potekala tribuna Manjšinske kulture v multietničnih družbah. Uvodoma sta sodelovala Robert W. Backer, namestnik vodje predstavništva OVSE v RH, in Aljoša Pužar z oddelka za kulturologijo reške filozofske fakultete. Moderatorica je bila Darinka Janjanin, predsednica Sveta srbske narodne manjšine Mesta Reka. Tema omizja je bila UNESCO-va Konvencija o varstvu in razvoju različnosti kulturnih vsebin in umetniških izrazov, multikulturalnosti in interkulturalnosti, zaščiti manjšinskih jezikov v skladu z Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih, izobraževanju za interkulturalnost, o vlogi medijev pri promoviranju manjšinskih kultur in interkulturalnega dialoga.



Robert W. Becker in Darinka Janjanin.
Foto M. M.



V pozdravnem nagovoru je reški župan Vojko Obersnel uvodoma poudaril, da 21 društev v mestu združuje pripadnike 15 narodnih manjšin, s katerimi Reka neguje sožitje in strpnost, toda ne zaradi zahtev EU, temveč zaradi »nas samih; pomembno je, da so vsi enakopravni in želijo delovati v prid boljšega življenja na Reki. Z dobrimi odnosi pa gradimo most sodelovanja z drugimi državami in v našem mestu ohranjamo veliko bogastvo.«

Namestnik vodilnega predstavnika Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi, Robert W. Becker, je med drugim dejal, da smo vsi ljudje nekje manjšina, v drugih razmerah pa pripadniki večinskih skupnosti in da se je v Evropski uniji, po zaslugi različnih narodov, jezikov in religij, razvila posebna vrsta enotnosti. Izrazil je zadovoljstvo, da takšen način deluje tudi na Reki, ki bi lahko postala vzor vsem državam v regiji, in poudaril, da je kulturno različnost treba ohraniti. Razprava, ki je sledila, pa je v tej zvezi med drugim znova izpostavila tudi pomen izobraževanja in medijev.

Sledil je krajši sprejem pri županu, ki se je navzočim predstavnikom manjšinskih organizacij ob tej priložnosti med drugim zahvalil za

dobro sodelovanje v minulem desetletju in jih pohvalil za trud in požrtvovalnost, laskave ocene pa podkrepil z upanjem, da bodo v prihodnjem letu manjšinam zagotovili izdatnejšo finančno pomoč, in ob tem omenil tudi precejšnjo investicijo, kot je gradnja Češkega kulturnega doma na Pehlinu.

V okviru prireditve je bilo v Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku odprtih več razstav, ki so jih pripravile manjšinske organizacije: o madžarski kulturni dediščini pod zaščito UNESCO in o založniški dejavnosti – publikacije, knjige, časopisi in bilteni, med njimi tudi Kažipot – ter v Kortilu skupna likovna razstava slik in keramike. V Srb-skem kulturnem društvu Prosvjeta pa so predstavili slikanico Let u novi svijet Borivoja Dovnikovića.

Pregled tiska je s predstavitevijo posameznih manjšinskih medijev pospremil predstavnik srbske skupnosti Miodrag Milošević in za Kažipot med drugim dejal, da je »po obsegu nekoliko skromnejše vsebine kot drugi mediji (?), a kvalitetno opremljen, zanimiv in informativen, saj spremlja vse dogodke«. Pa čeprav z zamudo.



Bogata dejavnost Slovakov.
Foto: M. M.



Kažipot se na ogled postavi.
Foto: M. M.



Marija Donadić

V galeriji Kortil pa so se v imenu KPD Bazovica predstavile slikarke Marija Omerza, Marija Donadić, Vida Grbac in Ljudmila Ličen.



Ljudmila Ličen



Vida Grbac



Marija Omerza



Udeleženske razstave pozdravil je tudi Vitaz Vitomir. Foto: M. M.

Štiridnevni program se je končal v Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku s predstavo Romskega gledališča Chaplin in hrvaško premiero filma Pekel znanega bosanskega režiserja Danisa Tanovića.

Za potek letošnje Etno smotre je Mesto Reka namenilo 100.000 kun, v sofinanciranje glasbenega dela programa, ki je potekal na Korzu, pa se je tokrat prvič, v sodelovanju z Glasbeno unijo z Reke, z vsoto 10.000 kun vključilo tudi Ministrstvo za kulturo RH.

Po izrečenih laskavih ocenah, da so narodne manjšine »veliko bogastvo za mesto« in da pomenijo »most sodelovanja z drugimi državami«, pa še beseda, dve o nepričakovani malomarnosti pri letošnji organizaciji. Glede na to, da se za prireditev ve leto dni vnaprej, da so zanjo predvidena sredstva in da v mestu sedi oseba, posebej zadolžena za stike z manjšinami (v glavnem reducirane prav na organizacijo Etno smotre, poleg občasnih dogovorov v zvezi s financiranjem), močno presenečata dva letošnja spodrseljaja. Napovedana brošura s predstavitvijo društev namreč ob jubileju ni izšla, razlog pa so »nepravočasno posredovani podatki s strani društev« (kar ne velja za KPD Bazovica), čeprav so ti zahtevali le 150 besed in bi jih na podlagi razpoložljive dokumentacije lahko zbral vsak pripravnik. Drugi primer zadeva pripravo likovne razstave: oseba za stik iz vrst manjšin, katere ime je bilo objavljeno na pripravljalnem sestanku, s tem sploh ni bila seznanjena, kot udeleženka razstave pa je bila, enako kot članice Bazovice, s podrobnostmi seznanjena le nekaj dni pred odprtjem. Na žalost

tudi ta dogodek, čeprav v jubilejnem letu, ni dokumentiran, čeprav bi zaslužil spremljajoč katalog. Tega pa bi lahko pripravili tudi za tiskovno periodiko narodnih manjšin, ki izhaja na Reki. (M. M.)

30. september **Letno srečanje slovenskih društev na Hrvaškem**

Tretje srečanje je potekalo na Reki in v Opatiji in se končalo s čestitko vodstvu Bazovice za uspešno in odlično organizacijo, opravljeno v sodelovanju z Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Tudi letos se je zbralo več kot 200 članov vseh društev – z izjemo najmlajšega izmed njih, Slovenskega doma iz Karlovca: KPD Bazovica, KPD Slovenski dom iz Zagreba, SKD Snežnik iz Lovrana, SKD Labin iz Labina, SKD Istra iz Pulja, SKD Dr. France Prešeren iz Šibenika, SKD Triglav iz Splita, SKD Lipa iz Zadra in SKD Lipa iz Dubrovnika.



Pred spomenikom papežu.
Foto: M. M.

Druženje se je v dopoldanskih urah začelo na slikovitem Trsatu, kjer so obiskovalce sprejeli člani Bazovice. Po znanem romarskem središču Matere Božje Trsatske jih je popeljal mladi frančiškan Tomislav

Benaković. Ob tej priložnosti so si ogledali tudi starodavno srednjeveško trdnjavo na Gradini in uživali v enkratnem razgledu na mesto in Kvarnerski zaliv.



V atriju samostana. Foto: M. M.



Na Trsatu: Foto: M. M.



Na Trsatu so se srečali člani puljskega in zagrebškega društva. Foto: M. M.

Po krajšem srečanju v Slovenskem domu KPD Bazovica in ogledu društvenih prostorov je sledil odhod na reški Korzo. Tam so spremljali nastop folklorne skupine Emona iz Ljubljane, ki je na prireditvi Dnevi narodnih manjšin kot gost KPD Bazovica v okviru slovenskega programa predstavila svatovske in koroške plese.



Nastop FS Emona si je ogledal tudi reški župan Vojko Obersnel, sicer naše gore list. Poleg Alojz Usenik.

Foto: M. M.



Na Korzu sta se pridružili tudi članici zadrške Lipe, predsednica Darja Jusup in Majda Maras. Foto: M. M.

Osrednji del srečanja s kulturnim programom pa je, po sprehodu po Opatiji, sledil zvečer, v Kristalni dvorani opatijskega Hotela Kvarner. Z dobrodoščico ga je napovedal predsednik KPD Bazovica Vitomir Vitaz in pozdravil člane in goste. Med njimi so bili – poleg tretjega sekretarja slovenskega veleposlaništva na Hrvaškem Romana We



Roman Weixler. Foto: M. M.

ixlerja tudi predstavniki lokalnih oblasti: županije, mest Opatija in Reka in občine Lovran: predsednik županijske skupščine Marinko Dumanić, opatijski podžupan Lucijan Kos, vodja oddelka za kulturo pri mestu Reka Ivanka Persić in predsednik občinskega sveta občine Lovran Edvard Primožič (sicer aktivni član društva Snežnik). Pozdravne besede je kot organiza-

tor izrekel tudi predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc, sicer vodilni predstavnik vseh slovenskih organizacij na Hrvaškem in v Sloveniji (pred kratkim imenovan tudi za člana Strateškega sveta za Slovence v zamejstvu pri Vladi Republike Slovenije). Med drugim je poudaril pomen enotnosti za krepitev in ohranitev organiziranega delovanja društev. V imenu veleposlaništva je navzroč nagovoril še Roman Weixler in tudi tokrat znova izrazil veliko zadovoljstvo in prijetno presenečenje nad dobrim delovanjem društev.



Darko Šonc. foto: M. M.

V priložnostnem kulturnem programu, ki ga je povezovala Marijana Košuta, je nastopila folklorna skupina Emona iz Ljubljane in kot del slovenske dediščine predstavila najstarejši ohranjeni gorenjski

ples štajeriš v koreografiji Simone Šercer in glasbeni priredbi Draga Rozmana. Ples poudarja igro vabljenja in snubljenja, izmenično mu sledi petje poskočnic, na slovenskih tleh, kamor je prišel iz sosednjih severnih pokrajin, pa je dobil posebne značilnosti – ples v troje ali četvero.



Štajeriš, folklorna skupina Emona.
Foto: arhiv KPD Bazovica.



FS Emona je pred 39 leti ustanovil dr. Bruno Ravnikar, danes šteje okoli 100 članov in gostuje po številnih festivalih v svetu.

Foto: Arhiv KPD Bazovica

Članica puljske Istre Damijana Šubic Pezdirc pesmi piše že dolgo; tokrat je z recitacijami predstavila del svojega ustvarjanja iz prve, še neobjavljene zbirke z naslovom Kraški zvončki. Posebno doživetje

večera pa je bil skupen nastop pevskih zborov, ki so ponovili svoj program z letošnjega pevskega Tabora v Šentvidu pri Stični; nastop so izmenično vodili zborovodje Tatjana Kurajica (MePZ Triglav Split), Franc Kene (MePZ Slovenski dom Zagreb) in Franjo Bravdica (MePZ Bazovica Reka). Zbori so zapeli pesmi Pa se sliš, Rasti mi, rasti, trav'ca zelena in venček narodnih. Na harmoniki je pevce spremljal Janko Grudenič.



Damijana Šubic Pezdirc: Kdo smo in kam gremo. Foto: M. M.

Program je s štajerskimi plesi v koreografiji in glasbeni priredbi dr. Bruna Ravnikarja sklenila skupina Emona: najprej je s pustnimi plesi predstavila del bogatega izročila z Dravskega polja, kjer je o pustu

še danes zelo veselo in ne manjka niti oračev ne pustnih šem, niti Koranta ali Kurenta, ki naj bi preganjali zimo, pa tudi letina menda bolje obrodi, če z njimi zaplešejo gospodinje. Na štajersko zapeljivost in vedro naravo pa je spomnil tudi znani povštertanc, šaljivi ples z metlo, v katerem se plesalke izbira z blazino.



Povštertanc, FS Emona.
Foto: arhiv KPD Bazovica

Druženje se je ob glasbi skupine Jerneja Kolarja, prejemnika številnih priznanj, nadaljevalo še dolgo v noč, poleg izmenjave izkušenj so člani društev navezali tudi nove stike in se dogovorili za nove obiske.

Za pomoč pri organizaciji se je Marijana Košuta ob koncu zahvalila vsem članom KPD Bazovica in zagrebškega Slovenskega doma; folklorni skupini, zborom in Damijani Šubic-Pezdirc je čestitala za nastop in izrazila upanje, da bodo srečanju sledila nova in enako uspešna in da je bil to začetek novih prijateljstev.

(M. M.)



Priložnost za nove dogovore.
Foto: Arhiv KPD Bazovica



Med plesalci tudi zakonca Grlica
Foto: Arhiv KPD Bazovica.

NAPOVED OKTOBER

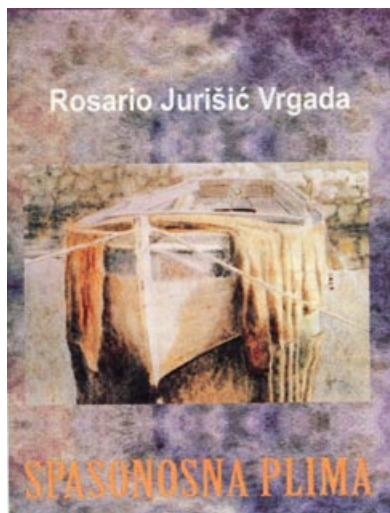
4. oktober, 18.30, 19.00:
Atelje Dragan Karlo D. Došen, Ulica ateljejev na Trsatu
Galerija Raj
Željko Stipaničev, Sveče, razstava fotografij

S samostojno razstavo fotografij se bo predstavil član reške fotografske skupine Kulturno-umetniškega društva Baklja Željko Stipaničev.

Galerija Enkratna
Rosario Jurišić Vrgada, likovna razstava

V počastitev obletnice rojstva slikarja in književnika Rosaria Jurišića Vrgade (1959–1996) bo odprta razstava njegovih akvarelov na temo barke.

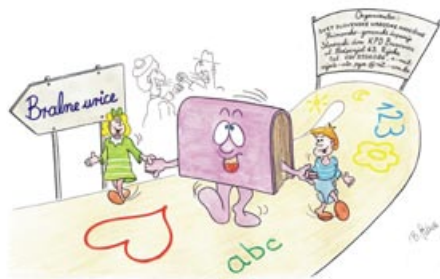
(M. M.)



Rosario Jurišić Vrgada, Spasonosna plima, zbirka pesmi.
Foto: Rijeka-info.

7. oktober, 11.00:
Slovenski dom KPD Bazovica
Bralne urice

Vsako drugo soboto v mesecu se bodo nadaljevale bralne urice za najmlajše. Srečanja trajajo eno uro, organizira jih Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije, vodi pa Jasna Zazijal Marušić. Vstop je prost.



Plakat za bralne urice je delo
Bojana Grlice.

13. oktober, 19.00:
Pozdrav z Gorenjske, KUD Kamna Gorica, ŠKD Vigenjč OŠ Staneta Žagarja Lipnica

Večer z naslovom Pozdrav z Gorenjske bo pripravilo kulturno društvo Kamna Gorica, sodelovali pa bodo tudi učenci šolskega kulturnega društva Vigenjč Osnovne šole Staneta Žagarja: otroška folklorna skupina Voša in mladi filmarji.

MePZ Lipnica deluje štiri leta, v okviru Srečanja s slovenskimi pokrajini so člani že obiskali tudi rojake v zamejstvu, tokrat pa sledi še obisk društev v Šibeniku in Splitu.

17. oktober, 19.30:
Hrvaški kulturni dom na Sušaku
Gramatika, premiera
Izvajalki in soavtorici: Mila Čuljak
in Sabina Schwenner
Soprodukcija: Trafik, Reka in Mu-
zeum, Ljubljana, v sodelovanju s
festivalom Mesto žensk in zavo-
dom Bunker

V ospredju predstave, katere slovenska premiera bo 9. oktobra v okviru festivala Mesto žensk v Ljubljani, sta sestri Gramatika – Emma in Irma –, svetovno znani gledališki in filmski igralki, ki sta živeli na Reki v prvi polovici 20. stoletja. Ključno vprašanje, ki se zastavlja v predstavi, je vprašanje o razliki ali istovetnosti identitete, razklane v dve različni osebnosti oz. različne, ki se izkazuje skozi dve identični telesi.



Gramatika. Izvajalki in soavtorici Mila Čuljak in Sabina Schwenner.
Foto: Rijeka-info

Muzeum je Zavod za umetniško produkcijo, posredovanje in založništvo, ustanovljen marca 1996, že leta 1993 pa je bilo zasnovano gledališče Muzeum, konceptualni

projekt kot raziskava razmerij: slika-beseda, prostor-čas, gib-gesta, glasba (sedem avtorskih projektov).

Od leta 1999 potekajo novi projektni nizi, ki se osredotočajo na invencijo, ustvarjalne izzive in mobilnost misli. Več: www.muzeum.si.

Zavod Bunker je neprofitni zavod za izvedbo in organizacijo kulturnih prireditev, ki producira in predstavlja sodobne gledališke in plesne predstave, organizira različne delavnice ter druge izobraževalne programe, raziskave in oblikuje enega najvidnejših mednarodnih festivalov Mladi levi. Cilj zavoda Bunker je prevetritev slovenskega kulturnega prostora z inovativnimi pristopi, spodbuditi diskusije o različnih umetniških praksah in temah, pa tudi oblikovati umetniške programe in dogodke, ki odražajo aktualne socialne, ekološke in politično-kulturne teme.



Stara elektrarna.
Foto: www.bunkerproductions.org

Leta 2004 je Bunker na razpisu Ministrstva za kulturo RS pridobil v upravljanje Staro elektrarno, v kateri program obsega produkcijo, izobraževanje in predstave. (M. M.)

20. oktober, 18.30
Galerija Raj, Ulica ateljejev na Trsatu
Željko Šepić, Metulji, razstava fotografij

V razstavnih prostorih Galerije Raj umetniškega fotografa Dragana Karla D. Došena, člana KPD Bazovica, bo odprtje razstave fotografij spremljal kulturni program. Nastopila bosta pesnik Josip Eugen Šeta in kitarist Ernest Pavin. (M. M.)

21. oktober, 11.00:
Slovenski dom KPD Bazovica
Bralne urice

Organizator enournih srečanj je Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije, skozi zakladnico slovenskih pravljic bo najmlajše popeljala članica sveta Jasna Zazijal Marušić. Vstop je prost.



Arian je med najbolj zvestimi obiskovalci. Foto: M. M.

21. oktober, 11.00 in 19.00:
Korzo, Narodna čitalnica na Trsatu
100 let Trsatske pihalne glasbe

V okviru jubileja Trsatske pihalne glasbe bodo na dopoldanskem so-

botnem koncertu na Korzu skupaj s slavljenci zaigrali tudi glasbeniki Papirniškega pihalnega orkestra Vevče iz Ljubljane.

Že tradicionalno druženje s slovenskimi glasbeniki se bo nadaljevalo zvečer z njihovim samostojnim koncertom v prostorih Narodne čitalnice na Trsatu.

Trsatska pihalna glasba, ustanovljena leta 1906 na pobudo meščanov Trsata, Vežice in Sušaka, je v minulem obdobju zaznamovala vsa družbena dogajanja, v ponos in čast Trsata in kot središče glasbenega dozorevanja mnogih odličnih glasbenikov neločljivo vraščena v njegovo kulturno identiteto. V počastitev izrednega jubileja bo izšla tudi monografija Glazba Trsat avtorjev dr. Irvina Lukežiča in muzikologinje Lovorke Ruck, ki s pregledom zgodovinske poti pihalne glasbe ponuja tudi pogled v preteklost in življenje tega kraja nasploh.

Danes Trsatska pihalna glasba šteje šestdeset ljubiteljskih glasbenikov vseh generacij, nadaljuje tradicijo prijateljskih stikov tudi zunaj Reke in države, pri čemer se radi pohvalijo predvsem s prijateljskim sodelovanjem s pihalnimi orkestri na Madžarskem in v Sloveniji. (M. M.)



Trsatski glasbeniki nekoč ...



... in danes. Foto: Rijeka-info

24.–26. oktober
Slovenski dnevi, Karlovec
Mestna knjižnica Ivana Gorana
Kovačiča, Karlovec
Glasbena šola Karlovec

Tradicionalni Slovenski dnevi, ki v sodelovanju z novomeško knjižnico Mirana Jarca jeseni potekajo v prostorih mestne knjižnice Ivana Gorana Kovačiča v Karlovcu, bodo že 13. po vrsti.

Soorganizator srečanja je poleg glasbene šole in društva likovnih umetnikov tokrat tudi junija ustanovljeno karlovsško Slovensko kulturno društvo Slovenski dom, katerega predsednik Silvin Jerman bo predstavil predavanje o dirigentu in skladatelju Franu Vilharju. Odprli bodo tudi razstavo Po dolini reke Kolpe in predstavili ponatis Reka Kolpa in njeno porečje avtorja Milana Šenoe, zadnji dan pa bosta del svojega ustvarjanja predstavila književnika Marjan Pungartnik in Jadranka Matić Zupančič, ki je zaposlena v novomeški knjižnici Mirana Jarca in poleg ravnateljice Nade Eleta spiritus movens dogajanj v karlovsški knjižnici, povezanjih s Slovenijo.



Pesnik, pisatelj in dramatik Miran Jarc (Črnomelj, 1900 – Pugled pri Starem Logu, 1942).

Foto: www.nm.sik.si

Franjo Serafin Vilhar Kalski (Senožče pri Postojni, 1852 – Zagreb, 1928) se je šolal v Pragi, deloval pa najprej v Beli cerkvi in zatem v Temišvari, kjer je ustanovil glasbeno šolo. V obdobju od 1881–84 je bil direktor glasbene šole in zborovodja pevskega zbora Zora v Karlovcu, pozneje je deloval še v Sisku in Splitu ter Gospiću, od leta 1891 pa živel v Zagrebu, kjer je poučeval petje na gimnaziji, igral orgle v cerkvi sv. Marka in bil zborovodja pevskega društva Zastava. Kot skladatelj se je opiral na narodno glasbo, predvsem hrvaško, in postal eden najizrazitejših predstavnikov nacionalne smeri na Hrvaškem ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja. Omeniti velja njegove vokalne skladbe Bojna pesem, Slovenec in Hrvat ter Rasti, vrtnica, namenjene zborovskemu petju, pa

tudi solo pesmi, kot so Nezakonska mati, Mornar in Prvi poljub. (M. M.)



Franjo Serafin Vilhar Kalski.

Foto: Muzička enciklopedija, JLZ 1977

29. oktober Izlet na Rječino

Mladinska skupina KPD Bazovica, ki jo vodi Damijan Pipan, bo konec meseca organizirala prvi letošnji izlet. Cilj bo izvir Rječine.

31. oktober, 24.00: Atelje Dragan Karlo D. Došen, Ulica ateljejev na Trsatu Galerija Raj Tajči Čekada, Posmrtna oblačila, revija

Reška ustvarjalka Tajči Čekada se bo s samostojno revijo na temo Posmrtna oblačila predstavila ob najprimernejši uri, opolnoči. Gre za modno oblikovalko in udeleženko številnih manifestacij, znano po svojih avantgardnih kolekcijah, pogosto ustvarjenih v sodelovanju z umetniki, ki pri svojem delu uporabljajo drugačne načine komunikacije (glasba, performansi, ples, film ...). Več: www.stil-hr.com.

(M. M.)



Tajči Čekada.

Foto: www.stil-hr.com

31. oktober Dan reformacije v RS – praznik tolerance

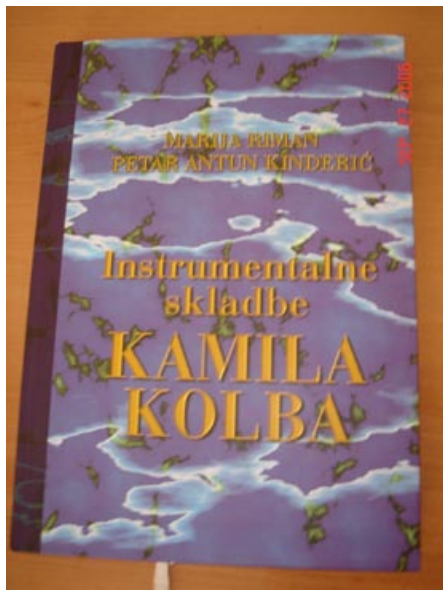
Dan reformacije se kot državni praznik v Sloveniji praznuje od leta 1992. Na ta dan leta 1517 je Martin Luter s svojimi 95 tezami pokazal na cerkveno krizo in začel reformno gibanje, ki je privedlo do notranje preureditve Cerkve in nastanka novih cerkva. Reformacijsko prepričanje, da je edina pot posameznikova osebna vera, brez posrednikov med človekom in bogom, je močno povzdignilo pomen človeka in s tem tudi njegovih pravic in odgovornosti do vseh institucij, od cerkve do države. Z idejo, da je treba pri bogoslužju uporabljati materni jezik, se je ne nazadnje

NOVO NA KNJIŽNIH POLICAH

Darilo Zvonka Kogelnika: knjige družboslovne vsebine

Med knjižnimi darili, ki jih je Slovenski dom prejel letos, je tudi zbirka desetih knjig, večinoma družboslovne vsebine s področja marksizma. Društvu jih je podaril rojak Zvonko Kogelnik z Reke. Iskrena hvala.

Darilo muzikologinje dr. Marije Riman



Darilo Marije Riman: Kamilo Kolb.
Foto: M. M.

Članica društva KPD Bazovica in Svetov slovenske narodne manjšine Reke in Primorsko – goranske županije, muzikologinja dr. Marija Riman, je društvu podarila svojo knjigo z naslovom Kamilo Kolb ter zbirko knjig, napisanih v sodelova-

nju s Petrom Antunom Kinderićem: Marijanske melodije za muški zbor, Instrumentalne skladbe Kamila Kolba, Hrvatski skladatelj Miroslav Grđan in Mješoviti zborovi Kamila Kolba. Iskrena hvala. (M. M.)

NESPREGLEDANO

Brez Snežnika, Lipe in Kažipota Na spletni strani Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu (<http://www.uszs.gov.si/>) so v rubriki Informacije javnega značaja, namenjeni uporabnikom, objavljeni naslovi slovenskih društev in organizacij po svetu. Čeprav so podatki iz januarja 2006, pa na strani 20, namenjeni Hrvaški, v delu o društvih še ni podatkov o lovranskem Snežniku in zadrski Lipi, registriranih lani. Če je to pomanjkljivost še mogoče upravičiti z dejstvom, da sta bili društvi šele letos februarja sprejeti v članstvo krovne organizacije, pa je nekoliko težje razumljivo, da med pestro ponudbo slovenskih glasil na Hrvaškem ni Kažipota, ki redno izhaja od aprila lani. (M. M.)

**HRVAŠKA
ZVEZA SLOVENSKIH DRUŠTEV NA
HRVAŠKEM**

predsednik: Darko Šonc
Masarykova 13/I
10000 Zagreb
Tel./faks: 00 385 1 48 55 171

Kulturno prosvetno društvo Slovenski
dom Zagreb

predsednik: Darko Šonc
Masarykova 13
10000 Zagreb
Tel./faks: 00 385 1 48 55 171
e-naslov: slovenski-dom@zg.tel.hr

Kulturno prosvetno društvo Bazovica
predsednik: Vitomir Vitaz

Podpinjol43
51000 Rijeka
Tel.: 00 385 51 215 406
Faks: 00 385 51 334 977
e-naslov: slovenski-dom-ri@ri.hinet.hr

Slovensko društvo Triglav
predsednik: Boštjan Matjaž Kordiš
Gorička 6/II

21000 Split
Tel./faks: 00 385 21 343 137
e-naslov: sd-triglav@sd-triglav.hinet.hr

Društvo Slovencev Dr. France Prešeren
predsednik: Mira Knezović
Zadarska 4

22000 Šibenik
Tel.: 00 385 22 215 521

Slovensko kulturno društvo Lipa
predsednica: Barbara Njirić

Iva Vojnovića 38
20000 Dubrovnik
Tel.: 00 385 20 332 352
00 385 20 416 448

Slovensko kulturno društvo Istra
Predsednica: Alojzija Slivar

Fojbon 12
52100 Pula
Tel.: 00 385 52 505 844
Faks: 00 385 52 505 835
e-naslov: alijzija.slivar@pu.hinet.hr

Spletna stran Urada brez podatkov
o lovranskem Snežniku in zadrski
Lipi.

**GLASIŁA SLOVENCEV NA
HRVAŠKEM:**

Novi odmev
GlasiloKPD Slovenskim dom
urednik: Silvin Jerman
Masarykova 13/I
10000 Zagreb
Tel./faks: 00 385 1 48 55 171
e-mail: slovenski-dom@zg.tel.hr

Planika
Glasilo društva Triglav
urednik: Rado Podobnik
Gorička 6/II
21000 Split
Tel./faks: 00 385 21 343 137
e-naslov: sd-triglav@sd-triglav.hinet.hr

Glasila Slovencev na Hrvaškem
brez Kažipota.

AKTUALNO

Darko Šonc član Sveta za Slovence
v zamejstvu

Vlada RS je za člana Sveta Vlade
RS za Slovence v zamejstvu ime-
novala Darka Šonca. Po njegovih
besedah ime drugega člana zaen-
krat ni znano, prav tako Zveza kot
krovna organizacija, pravi, ni po-
sredovala svojih predlogov.

Omenjeni Svet kot stalno vladno
posvetovalno telo sodeluje pri ob-
likovanju politike in pripravi stra-
tegije na področju skrbi za Slo-
vence v zamejstvu; sestavlja ga
predsednik sveta (premier), pod-
predsednik (vodja Urada) in de-
vetnajst članov, od tega štirinajst
predstavnikov Slovencev v zamej-
stvu, med njimi dva s Hrvaške.

(M. M.)

Lokalne volitve v Sloveniji

Predsednik DZ RS France Cukjati je za 22. oktober razpisal lokalne volitve v 210 občinah, med katerimi je 17 novih. Roki za volitve so začeli teči že 21. avgusta, za letošnje volitve velja več novosti: največ se jih nanaša na postopek glasovanja na voliščih in kandidiranje neodvisnih kandidatov oz. kandidatnih list. Za županske funkcije se bo potegovalo vsaj 27 poslancev DZ.

Kandidiranje bo zaradi lani noveliranega zakona nekoliko spremenjeno: neodvisni kandidati za župane bodo potrebovali podpise najmanj dveh odstotkov občinskih volivcev, neodvisne liste pa bodo svojo kandidaturo lahko vložile že po pridobitvi 15 podpisov podpore.



Volilna kampanja bo tekla po starem, nov zakon še ne bo veljal. Pravila med drugim določajo, da največji dovoljeni znesek za župane v prvem krogu ne sme preseči 40 tolarjev, za občinske svete pa 60 SIT na volivca.

Veljati pa bodo začele kvote: na listah mora biti vsak spol zastopan vsaj 20-odstotno oz. vsak tretji kandidat v zgornji polovici liste bi moral biti drugega spola. Delež

se bo postopoma povečeval in leta 2014 predvidoma znašal končnih 40 odstotkov. Takšna kvota pa je bila v Sloveniji že dosežena pri volitvah v Evropski parlament.

V občinah se volijo občinski svetniki v občinski svet, ki je predstavniško telo lokalne skupnosti, in župan. Uporablja se tako večinski kot tudi proporcionalni volilni sistem, pa tudi prednostni glas. Volilna pravica je vezana na polnoletne prebivalce lokalne skupnosti, vsakdo pa ima volilno pravico samo v svoji občini. Na lokalnih volitvah volijo tudi tujci, ki stalno prebivajo v občini. Tujci torej lahko volijo župana, ne morejo pa kandidirati, imajo le pasivno volilno pravico.

Volitve župana so kot volitve predsednika: v prvem krogu se pomerijo vsi kandidati; če ni zmagovalca, se prva dva pomerita v drugem krogu. Predstavniki italijanske in madžarske narodnosti ter predstavniki romske skupnosti se volijo po večinskem načelu.

Začetki razvoja lokalne samouprave na slovenskih tleh segajo v srednji vek, v srednjeveška mesta, ki so se najprej razvila v slovenskih obmorskih mestih in pridobila določeno stopnjo avtonomije od deželnega kneza ali zemljiškega gospoda. V obdobju Marije Terezije in pozneje Jožefa II. se je država krepila z oblikovanjem uradniškega aparata, da bi omejili samovoljo plemstva. Sredi 18. stoletja se na srednji deželni stopnji začnejo ustanavljati kresije na Štajerskem (5), Koroškem (2) in Kranjskem (3); Goriška je bila enotno upravno okrožje, Primorje je spadalo k trža-

škemu okrožju. Napoleon je 1810. uvedel komune, ki jih je Avstrija ukinila. Večinoma je sledil strogi centralizem in relativna samostojnost v Kraljevini SHS do leta 1929, ko so bile uvedene banovine: Slovenija je bila do tedaj razdeljena na mariborsko in ljubljansko oblast, načelovala sta ji politična predstavnik vlade, velika župana; leta 1929 je bila samouprava v oblasteh ukinjena, Kraljevina Jugoslavija pa razdeljena na devet banovin, srece in občine. Slovensko ozemlje je bilo zajeto v Dravski banovini s sedežem v Ljubljani, ki je obsegala prejšnjo ljubljansko in mariborsko oblast. Leta 1921 je bilo na slovenskem ozemlju 1.227 občin, večina (1.073) pod Kraljevino Jugoslavijo, 154 pa pod Kraljevino Italijo. V Dravski banovini je število občin ostalo skoraj nespremenjeno, bilo jih je 1.072. Leta 1933 je bila komasacija občin, posledica je bila združitev občin na samo 362. Čas po drugi svetovni vojni je zaznamovalo živahno delovanje na področju lokalne samouprave: 1952 je bil sprejet zakon o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta (Ljubljana, Maribor in Celje), okraje (19) in občine (skupaj z mestnimi in s tistimi v tržaški coni B jih je bilo 386).



Ljubljana. Foto: www.bolha.com



Maribor. Foto: www.fotosplet.net

1952 je bil sprejet zakon o razdelitvi LR Slovenije na mesta: Ljubljano, Maribor in Celje



Celje. Foto: www.ntz-nta.si

Z ustavnim zakonom iz leta 1953 je oblast pripadala delovnemu ljudstvu, ljudski odbori pa so bili opredeljeni kot organi lokalne samouprave, najvišji organi oblasti v občinah, mestih in okrajih. L. 1955 je bil v Jugoslaviji vzpostavljen komunalni sistem, ki je občinam dal položaj komun, kar je izbrisalo razlike med mestnimi in navadnimi občinami. Do l. 1963 so se pristoj-

nosti občin zaradi nenehne decentralizacije vseskozi povečevale, njihovo število in število okrajev pa zmanjševalo. 1964 so bili na slovenskem ozemlju le še štirje okraji: Ljubljana, Maribor, Celje in Koper, sestavljeni iz skupno 62 občin.

Ustavna določila iz leta 1964 so določala, da se lahko v večjih mestih ustanovi tudi več občin; po Ustavi iz leta 1974 je bila temeljna teritorialna enota občina, katere pristojnosti so bile precej velike. Občinsko skupščino so sestavljali zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor. Od leta 1965 do leta 1994 je bilo v Sloveniji od 60 do 65 občin, povprečna je imela več kot 30.000 prebivalcev in obsegala več kot 300 kvadratnih kilometrov. Po osamosvojitvi je bil 1993 sprejet zakon o lokalni samoupravi, po zakonskih spremembah se je število občin povečalo in z januarjem 2007 bo v Sloveniji še 17 novih oz. skupno 210 občin.

(M.M.)

Kako lahko volivci spoznajo kandidate? Eden najbolj uveljavljenih načinov je, da se kandidati prek oglaševanja sami predstavijo javnosti.

Tomo Križnar v Sloveniji

Popotnik in odposlanec predsednika RS Tomo Križnar je naposled dočkal sklep spodletele mirovne misije v Darfurju, ki ga je skoraj stala življenja. Vidno izčrpan, a srečen se je iz sudanskega zapora vrnil v domovino in napovedal, da bo še naprej pomagal tistim, ki potrebujejo pomoč. Še sporočilo za vse, ki so pripravljeni pomagati pri kritju

stroškov reševanja iz zapora: dobrodošla so naročila njegovih knjig in filmov. Več: www.tomokriznar.com (M. M.)



Tomo Križnar. Foto: RTV Slovenija

Oglaševanje Slovenije na CNN

Slovenska turistična organizacija (STO) je 19. septembra začela z jesenskim delom oglaševanja slovenske turistične ponudbe na televizijski mreži CNN International.



Bled. Foto: RTV SLO

Do 6. novembra se bodo oglasi o Sloveniji odvrteli 284-krat. Televizijski spot, ki so ga sicer predstavili že v začetku aprila, so v STO popravili in prvotni simbol rožic – na

predlog ministrstva za zunanje zadeve – zamenjali z državnim simbolom, zastavo. Enominutno različico filma, ki se začne s plezanjem slovenske vrhunske plezalke Martine Čufar po uri piranske cerkve in nadaljuje s solinarji, lipicanci, vinogradi, klopotci, kurenti, Sočo, Bledom, Ljubljano ... ter sklene s sloganom "Slovenia. A diversity to discover", ki v angleščini nagovarja občinstvo, naj razišče slovensko raznolikost. Odločitev o oglaševanju naravne in kulturne dediščine Slovenije na CNN, vredno 187 milijonov dolarjev, so sprejeli predvsem zaradi razširjenosti mreže po vsem svetu in visoke gledanosti. Spot sicer predstavlja le prvo stopnjo pri povečevanju prepoznavnosti Slovenije kot turistične destinacije v luči predsedovanja Svetu EU. Slovenija bo predsedovanje kot prva nova država članica EU prevzela v prvi polovici leta 2008. Več: www.rtv slo.si, www.mladina.si, www.delo.si

(M. M.)

Potni listi prestali preizkus

Z ministrstev za zunanje in notranje zadeve so sporočili, da so slovenski biometrični potni listi uspešno prestali preizkus v ZDA. Odposlanstvo ameriškega ministrstva za domovinsko varnost je sredi septembra obiskalo Slovenijo zaradi rednega preverjanja izpolnjevanja pogojev za sodelovanje naše države pri tako imenovanem programu visa waiver. Ta program državljanom Slovenije in še 26 drugim državam omogoča turistični obisk ZDA brez vizuma.

Slovenija je biometrične potne liste začela izdajati konec avgusta letos, stanejo pa 8.600 tolarjev.

Več: www.rtv slo.si . (M. M.)

ZANIMIVOSTI

Buče in izdelava lučke



Buče. Foto: www.dolmuzej.com

V Sloveniji ni v navadi, da bi na večer pred vsemi svetimi hodili naokrog preoblečeni v čarovnike in čarovnice, pošasti ali čudne stvo-re. Že od nekdaj pa so otroci jeseni dolbli buče in z njimi strašili ali si izdelovali strašljivo lučko. To je tudi priložnost, ki so jo v številnih muzejih v Sloveniji izrabili za posebne delavnice z otroci. (M. M.)

SLOVO DVEH ILUSTRATORK

Umrli akademski slikarki Lidija Osterc in Roža Piščanec

V Ljubljani je 16. septembra v 78. letu umrla akademska slikarka in ilustratorka Lidija Osterc. Likovno je opremila nekatere najbolj znane slovenske pravljice: Hišico iz kock in Očala tete Bajavaje Ele Peroci, Desetnico Frana Milčinskega in Abecedo Nika Grafenauerja, ilustrirala pa je tudi številne učbenike ter avtorske in poljudnoznanstvene slikanice ter sodelovala pri obliko-

vanju lutkovnih predstav. Za svoje ilustracije v izrazito osebnem, poetičnem in dekorativnem slogu, ki se je pozneje nagibal h karikaturi – iz tega obdobja je znana predvsem njena Bibi, domišljajska junakinja, ki jo je ustvarila v sodelovanju z Miro Voglar –, je bila tudi nagrajena.



Lidija Osterc



V Ljubljani je 29. septembra za posledicami raka v 83. letu starosti umrla akademska slikarka in ilustratorka Roža Piščanec. Slikala je krajine in figuralne kompozicije v olju in akvarelu, širši javnosti pa je bila poznana predvsem kot ilustratorka, ki je prispevala pomemben del zakladnice slovenske likovne ustvarjalnosti z ilustracijami knjige *Kdo je napravil Vidku srajčico* pisatelja Frana Levstika. Slikanica je bila večkrat nagrajena, doživela pa je tudi številne ponatise tako v Sloveniji kot tujini. Njene ilustracije so vrsto let polnile strani Cicibana in Pionirja.

pozicije v olju in akvarelu, širši javnosti pa je bila poznana predvsem kot ilustratorka, ki je prispevala pomemben del zakladnice slovenske likovne ustvarjalnosti z ilustracijami knjige *Kdo je napravil Vidku srajčico* pisatelja Frana Levstika. Slikanica je bila večkrat nagrajena, doživela pa je tudi številne ponatise tako v Sloveniji kot tujini. Njene ilustracije so vrsto let polnile strani Cicibana in Pionirja.

Kakšno podobo ima domišljija?

Lidija Osterc in Roža Piščanec sta bili predstavljeni tudi na razstavi, ki so jo 30. septembra odprli v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani, predstavlja pa umetnice, ki so z upodabljanjem domišljije z izvirnimi ilustracijami obogatile več kot stoletno zgodovino slovenske ilustracije. Premik k specializiranemu poklicu ilustratorke pa je spodbudil razvoj mladinske ilustracije po drugi svetovni vojni, ko so slovenske likovne umetnice prevzele pomembno vlogo na področju, ki je veljalo za odrinjeno od glavnih tokov umetnosti, in dosegle številne pomembne uspehe.

(M. M.)

IZ SLOVENSKE DEDIŠČINE

Na pobudo pisma iz Gaberk tokrat objavljamo kratko predstavitev kovačije. Branko Jazbec je namreč v pismu, ki ga je po nastopu dramske skupine oz. prejemu septembrske številke *Kažipot* poslal Alojzu Useniku med drugim izrazil zadovoljstvo, da smo v naš mesečnik domiselno vstavili njihov kozolec, na naslovnico pa uvrstili kažipot Kovačeva kovačija. Piše, da je bila verjetno mišljena kovačija, ki jo bo društvo Kulturnica v Gaberkah kmalu začelo obnavljati, pismo pa seveda zaključí s povabilom zakoncema Usenik na bližnjo predstavitev zgoščenke in obisk MePZ KPD Bazovica v tej slikoviti vasi.

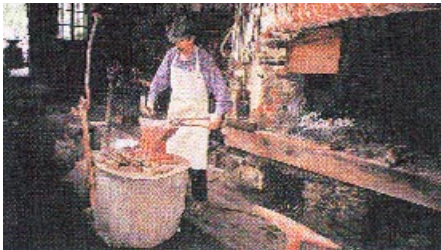
Naše pojasnilo: na naslovnici 18. številke je slikan kažipot v Pleščah, za katerega je pobudo dal Marko Smole.

Kovačija – kovačnica: iz kamna ali opeke zidana stavba, prekrita z opeko ali skriljem, v njej pa so se nahajali: kovaško ognjišče (ješa), kovaški meh, dvoje nakoval (ambus), primež, ročni vrtalni stroj, brusni kamen in orodje kot so kladiva, klešča, šestila, svedri in pile. Orodne kovačnice so nastale ob potokih, kjer je voda poganjala veliko kladivo, (repač, hamer) in kovaški meh.

Na Slovenskem se je kovaška obrt razširila v 11. in 12. stoletju; na podeželju se je ohranilo predvsem podkovno, vozovno in orodno kovaštvo, manj pa stavbno. Marsikje so ob sodobnih delavnicah ohranili staro kovačnico, preurejeno v muzej (Pišce). Kot deli industrijskih obratov so se razvile tudi industrijske kovačnice.

Izredno zanimiv Kovaški muzej Kropa je specializiran muzej fužinarskega kovaštva, značilne dejavnosti v Kropi. Odprt je bil leta 1952 v fužinarski Klinarjevi hiši, od 1963 deluje v okviru Muzejev radovljjske občine. V njem so predstavljene tudi gospodarske, socialne in kulturne razmere od v Kropi od 15. do 20. stoletja. Več: Slovenski etnološki leksikon.

(M. M.)

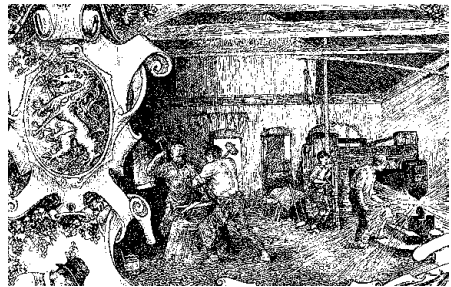


Delo v kovaški delavnici, druga polovica 19. stoletja, upodobitev Huga Charlemon-ta. Foto: Slovenski etnološki leksikon



Etnološka soba v Kovaškem muzeju Kropa.

Foto: Slovenski etnološki leksikon



Skomarje na Pohorju: kovaštvo je ponekod ohranjeno v spomeniško zavarovanih kulturnih spomenikih.

Foto: Slovenski etnološki leksikon

Veleposlaništvo Republike Slovenije v RH
Savska 41, 10 000 Zagreb

Veleposlanik:
prof. Milan Orožen Adamič

Uradne ure:
ponedeljek - petek od 09.00 do 12.00
tel.: (01) 63 11 000, (01) 63 11 011,
faks: (01) 61 77 236,
el. pošta: vzg@mzz-dkp.gov.si
konzularni oddelek: tel.: (01) 63 11 014 ,
faks: (01) 61 21 511

Konzularni dan na Reki:
Slovenski dom KPD Bazovica
Ul. Podpinjol 43:
6. oktober:
10.00 – 13.00 in 16.00 – 18.00.



Napoved Vitaz Vitomir

Od strani organizatorja SKPD Bazovica

Ples





Polna Kristalna dvorana hotela Kvarner v Opatiji

Trije zbori ...



... trije dirigenti (zadnja stran) 47



Tatjana
Kurajica

Franc
Kene



Franjo
Bravdica